

[Käännösluonnos:]

[USA:n] asiainhoitaja (McClintock) ulkoministerille [Cordell Hull] ⁴⁶

**Helsinki, 21. tammikuuta 1943—klo 22.
[Vastaanotettu 22. tammikuuta – klo 06:50]**

116. Presidentti Ryti pyysi minut luokseen nyt iltapäivällä. Hän palautti mieleensä kertoneensa lähettiläs Schoenfeldille toivovansa tapaavansa minut aika ajoin ja halukkuudestaan ylläpitää yhteyttä lähetystöön. Olin pitänyt mielessäni menneet tapaukset, joissa hra Procopén vaikutelmat keskusteluista ulkoministeriömme kanssa erosivat niistä, jotka ulkoministeriöllä itsellään olivat, olin valmistellut yhteenvedon 1. osasta sanomastanne nro 13 tammikuun 18. päivältä ja keskustelumme kuluessa pyysin presidenttiä lukemaan sen. Hän kiitti minua ja sanoi, että hän on hyvin iloinen saadessaan tämän yhteenvedon, koska hra Procopé oli raportoinut varsin toisella tavalla keskustelustaan tammikuun 15. päivänä. Esitin suullisesti yhteenvedon sähkösanomanne toisesta osasta sekä luovutin presidentille Atlantin Peruskirjan⁴⁷ [Atlantic Charter] ja Yhdistyneiden Kansakuntien julistuksen⁴⁸ tekstit.

Luettuaan yhteenvedon presidentti Ryti sanoi, että viittaus siihen, että Suomella on mahdollisuus itsenäisyyteen ja koskemattomuuteen vain Yhdistyneiden Kansakuntien voiton kautta oli uusi elementti viimeisten 18 kuukauden diplomaattisessa kirjeenvaihdossa. Olin samaa mieltä ja toin esille puhtaasti henkilökohtaisena ja epävirallisena mielipiteenä, että mahdollisesti Atlantin peruskirjasta ja Yhdistyneiden Kansakuntien julistuksesta Suomi saattaisi löytää keinon, jolla se voi päästä oikealle puolelle tässä sodassa. Sain, että minulla ei ole minkäänlaista epäilyä siitä, että Saksa on häviämässä ja oletin, että useat Liittoutuneet ja Saksan kanssasotijat ihmettelevät, mitä on tehtävä, kun tämä tappio realisoituu.

Hra Ryti sanoi, että hän on alusta alkaen arvellut, että Saksa häviää sodan. Siitä huolimatta hän toivoi, että ennen menoaan Saksa lyö tai kuluttaa loppuun Venäjän. Hän korosti uudelleen tavanmukaisia kliseitä Suomen ”erillissodasta” siitä, että se taistelee puolustaakseen itseään Venäjän aggressiota vastaan ja että maa ei ole mitenkään poliittisesti sitoutunut Saksaan.

Hän sanoi, että hän voi luottamuksellisesti kertoa, että viimeisen passiivisen vuoden aikana Suomen rintamalla Suomen armeija on kärsinyt kokonaisen kahdentoista kuukauden aikana tappioita, jotka ovat vain kaksi kolmasosaa yhden kuukauden tappioista syksyn 1941 kuluessa. Hän sanoi, että viime joulukuussa Suomen kaikki tappiot nousivat vain 900:ään, mikä on merkittävää armeijalle, jolla on aseissa satoja tuhansia miehiä tuhannen kilometrin rintamalla. Hän sanoi, että omalta osaltaan Venäjä on myös ollut hiljaa ja korosti, ettei syksyllä 1941 eikä nyt, jolloin sotatoimet Leningradissa olivat aktiivisessa vaiheessa, venäläiset eivät ole pyrkineet hyökkäämään Suomen puolelle Leningradin rintamaa.

Salaisesti presidentti Ryti kertoi minulle – ja hän toivoi, että koodimme ovat turvallisia – että vain yhden kerran Suomen kanssasotijasuhteissa Saksan kanssa saksalaiset ovat esittäneet pyynnön Suomen hallitukselle ryhtyä uudelleen hyökkäystoimiin Venäjää vastaan. Tämän pyynnön suomalaiset olivat hänen mukaansa torjuneet.

Suomen politiikkaa koskien presidentti Ryti sanoi, että se on ollut ja tulee jatkumaan päivä kerrallaan pohjalta. Hän sanoi, että suomalaiset eivät voi lainkaan luottaa venäläisiin tai mihinkään sopimukseen heidän kanssaan ja kysyi, tiesinkö mitä venäläiset ja britit ovat sopineet Baltian valtioita koskien. Hän sanoi, että hän on saanut luottamuksellista tietoa hra Edenin sopimuksesta Molotovin kanssa Moskovassa viime vuonna⁴⁹ siitä, että Baltian maat tulisivat annetuksi SNTL:lle. Hän sanoi, että kiinnitti tähän huomiota avajaispuheessaan valtiopäivillä helmikuun kolmantena

viime vuonna. Lisäsin, että minulla ei ole virallista tietoa tästä, mutta olen lukenut kirjasta *How War Came*⁵⁰, jonka kirjoittajat tuntuivat olevan lähellä Washingtonin virallisia piirejä, mielenkiintoisen luvun Molotovin vierailusta Lontoossa ja Washingtonissa⁵¹ ja tältä pohjalta näyttäisi siltä, että Amerikan vaikutus olisi estänyt brittejä ja venäläisiä sopimasta ennen aikaisesta sodanjälkeisen Euroopan aluejaosta. Muistutin presidenttiä sitä, että aina vuodesta 1931 lähtien virallinen Amerikan politiikka on ollut olla tunnustamatta väkivaltaisia aluesiirtoja. Luin kuitenkin uudestaan hra Wellesin lausuman hra Procopelle, että ystävällisten suhteiden suhteiden USA:n kanssa tulee perustua Suomen Saksaan suuntautuvan yhteistoimintapolitiikan muutokseen. Hra Rytiä tämä lausuma tuntui koskettavan varsin vähän, eikä hän ollut vakuuttunut Suomen mahdollisuudesta ”irrottautua” Saksan käsistä. Hän tuntui olevan rauhallisesti luottavainen siihen, että kaikki, mitä Suomen tuli tehdä, on istua rauhassa ja odottaa Venäjän sortumista. Tyypillisellä suomalaisella itsekkyydellä hän sanoi yhdessä kohtaa keskusteluumme, että Suomi on luultavasti auttanut Saksaa enemmän kuin siinä tapauksessa jos se olisi ollut muodollinen liittolainen, koska se kävi omaa ”puolustusotaansa” Venäjää vastaan sellaisella kiihkeydellä vuonna 1941. Hän sanoi, että Saksa oli enemmän velkaa Suomelle kuin Suomi Saksalle, koska Suomen armeija piti 25 venäläistä divisioonaa poissa taistelusta Wehrmachtia vastaan.

Kun palasin uudelleen presidentin mainintaan ”erillissodasta”, sanoin, että jos tämän väitteen hyväksyisi, siitä seuraisi jatkojohtopäätöksensä erillisrauhan käsite kaikkine niine riskeineen, jotka voivat olla kohdata pientä kansaa, joka asettuu suurvaltaa vastaan. Henkilökohtaisena käsityksenäni lausuin, että Yhdistyneiden Kansakuntien raameissa Suomi ja mikä muu maa tahansa saa mahdollisuuden varmistaa kollektiivisen rauhan edut ja sillä on myös paikka neuvottelupöydässä.

Mitä erillisrauhaan tulee hra Ryti sanoi, että hänen hallituksellaan ei ole mitään yhteyksiä neuvostohallitukseen. Hän on kuitenkin kuullut ruotsalaisten lähteiden kautta, että henkilöt joilla on yhteyksiä Neuvostoliiton lähetystöön Tukholmassa pitävät kaikkia nykyisiä Suomen johtajia epäsuotavina ja että vain täysin uusi hallitus voisi olla Moskovan hyväksyttävissä. Tämä, presidentti sanoi, merkitsisi luultavasti Kuusisen hallituksen⁵² perustamista Helsinkiin.

Hra Ryti sanoi, että Suomen suuri toive olisi se, että Venäjä lyötäisiin. Jos niin kävisi, he voisivat elää 20 vuotta rauhassa. Hän sanoi, että Venäjä on tosiasiallisesti jo menettänyt kolmasosan väestöään ja nykyiset suuret hyökkäysliikkeet ovat vielä kuluttavampia sen kansalliselle vahvuudelle. Hän ei arvellut, että jos Venäjä on täysin kulunut loppuun tai lyöty sodan lopussa, muut Yhdistyneet Kansakunnat jättäisivät kohtelemasta Suomea oikeudenmukaisesti. Atlantin Peruskirja näyttää soveltuvan niin hävinneille kuin voittajillekin. Vastasin, että monet Yhdistyneistä Kansakunnista ovat nyt edustettuja pakolaishallituksina, mutta olen varma, että toiset Yhdistyneistä Kansakunnista pitävät huolen siitä, että he palaavat omille alueilleen ja oikeuksilleen sodan jälkeen. Niin myös Venäjää koskien, vaikka sen Saksa olisi voittanut – mikä ei näytä olevan tilanne nykyisellään – muilla Yhdistyneillä Kansakunnilla on velvollisuus katsoa, että myös Venäjä palaa oikeuksiinsa. Sain sen käsityksen, että presidentti Ryti ei ollut koskaan ajatellut asiaa tässä valossa.

Presidentti Ryti sanoi olevansa vakuuttunut, että vahva Saksa on välttämätön Euroopan hyvinvoinnille kuin myös vastavoimana Venäjälle. Hän ei arvellut sellaisella Saksalla olevan demokraattista laatua olevaa hallintoa, koska saksalaisilla ei ole taipumusta emokratiaan. Heillä on ollut keisarinsa ja niin voi olla vastakin. Saksan panos maailman kansoille on paljolti ”kulttuurin” alueella. Varsin yllättäen hän sanoi tunteneensa monia saksalaisia kenraaleja, jotka olivat ”herrasmiehiä” mutta, että puolueväki Saksassa oli varsin toisenlaista joukkoa ja että hän ei pitänyt heistä lainkaan. Sain sen vaikutelman, että hänellä oli takaraivossaan ajatus ”kenraalien hallituksesta”, joka heittäisi natsit pois vallasta Saksassa.

Presidentti puhui Pohjolan liitosta ja sanoi ajatelleensa, että se voisi tarjota ratkaisun neljälle pohjoismaalle. Sellainen liitto oli ollut olemassa ennen nykyisen sodan puhkeamista ja mikäli kolme muuta Skandinavian maata olisivat olleet sotilaallisesti yhtä valmistautuneita kuin Suomi, ne olisivat voineet olla vapaita ja puolueettomia edelleen. Hän palasi Suomen yritysten historiaan puolustusliiton perustamiseksi Ruotsin kanssa 1940⁵³ korostaen, että juuri Venäjän kieltäytyminen

hyväksymästä tätä liittosuhdetta pakotti lopettamaan neuvottelut. Hän viittasi myös pääministeri Churchillin yksityiseen yritykseen⁵⁴ marsalkka Mannerheimin saamiseksi lopettamaan vihollisuudet. Minä muistutin hra Churchillin varoituksesta marsalkalle, että Suomi voi löytää itsensä ”samasta syyteaitiosta rikollisten ja lyötyjen natsien” kanssa ja on ironista, että brittihallituksen täytyi julistaa sota Suomelle⁵⁵ melkein samana päivänä kuin Suomen armeija oli saavuttanut etenemisrajansa. Presidentti sanoa, että tämä oli todellakin näin ja että hän harkitsi mahdollisuutta, että marsalkka Mannerheim vastaisi myönteisemmin hra Churchillille sanomalla avoimesti, että Suomi ei aio edetä kauemmaksi. Hän sanoi kuitenkin, että marsalkka oli kieltäytynyt tekemästä näin sillä perusteella, että kirje voitaisiin julkaista ja että joka tapauksessa se ei ole kunniallinen tapa kohdella Suomen kanssasotijaa Saksaa. Sain joka tapauksessa selvän käsityksen, että Ryti on jälkimmäisen menettelyn kannalla.

Presidentti toisti tavanomaisen suomalaisen kommentin, että suomalaiset eivät saattaneet uskoa, että Britannia oli vakavissaan sodanjulistuksessaan ja he eivät voineet ajatella, että britit pitäisivät heitä vihollisina. Hän sanoi, että silloin kun britit olisivat valmiit ”julistamaan rauhan” Suomen kanssa, hän ilahtuneena tekisi samoin.

Mitä tulee Suomen taloudelliseen asemaan totesi presidentti, että sää on tänä vuonna ollut parempi ja on ollut mahdollista kyntää suurempi ala tänä syksynä kuin koskaan aikaisemmin. Hän oli hyvin perillä siitä, että kun Saksan kyky sotia vähentyy, Suomen taloudellinen asema kun se on riippuvainen Saksasta, tulisi vähentymään myös. Hän antoi kuitenkin minun ymmärtää, että kansakunta piti huolta resursseistaan varautuessaan tuohon päivään. Me olemme ”liian kaukana” auttaaksemme Suomea tavarantoimituksilla niin kauan kuin saksalaisilla on Petsamo, hän lisäsi.

Presidentti sanoi, että hän haluaisi näyttää minun yhteenvetoni sanomastanne nro 13 tammikuun 18. päivältä ulko- ja pääministerille. Minä pyysin, että näyttäisikö hän ystävällisesti sen ja liitteenä olevat kopiot Atlantin Peruskirjasta ja Yhdistyneiden Kansakuntien julistuksesta marsalkka Mannerheimille. Hän ilmoitti, että se sopii ja että hän ajatteli menevänsä pian päämajaan tapaamaan marsalkkaa. Vapaaherra Mannerheim, hän sanoi, että ei ole ollut kunnossa viime aikoina ja tämän mielialansa on matalalla oman kuntonsa vuoksi. Muutaman viikon ajan hänellä on ollut heikkoa kuumetta ja lisäksi kihti ja hammasoireet ovat vaivanneet häntä. Erityisesti marsalkka on ollut äreissään joidenkin hampaanreikien kieltäytyessä paranemasta tuorreiden operaatioiden jälkeen ja väitti, että tämä on osoitus siitä, että hänen elämänvoimansa on erkanemassa hänestä. Olen kuullut myös kenraali Kekonilta⁵⁶, että marsalkka ei ole kovin hyvässä terveydentilassa.

Minun vaikutelmani tästä keskustelusta ovat:

1. Procopé ei raportoinut keskustelustaan hra Wellesin kanssa tammikuun 15. päivänä lainkaan teidän 13. sanomanne hengessä.
2. Presidentti on samaa mieltä siitä, että tämä sähkösanoma sisältää uuden näkemyksen Yhdistyneiden Kansakuntien voiton tuomasta Suomen turvallisuustakuusta, mutta on niin vakuuttunut Venäjän petollisuudesta ja Amerikan halukkuudesta pelastaa Suomi kuitenkin, niin että hän arvelee saavansta Atlantin Peruskirjan edut ilman oletettua velvollisuutta allekirjoittaa asiakirja, jossa SNTL on myös allekirjoittaja.
3. Suomen politiikka, jos sellaisesta voidaan puhua, näyttää perustuvan siihen mahdollisuuteen, että Neuvostoliitto kuluu loppuun ennen Saksan häviötä.
4. Suomen hallitus pitää matalaa profiilia ja kuluttaa mahdollisimman vähän kansakunnan sotilaallista ja taloudellista energiaa odottaen kuin [Dickensin romaanin David Copperfieldin Wilkins] Micawber, että ”jotakin myönteistä ilmaantuu”.

MCCLINTOCK

46. Muistiossa 23.1.1943, L. Randolph Higgs [USA:n ulkoministeriön] Euroopan asioiden osastolta totesi kommentoidessaan tätä sähkösanomaa, että presidentti Rytin asenteessa ei näytä olevan mitään uusia elementtejä, paitsi ehkä ”jonkin verran vahvempi ja mahdollisesti uusi halu ylläpitää ystävällisiä suhteita meidän kanssamme.” Hra Higgs ei nähnyt ulkoministeriölle tarvetta ryhtyä mihinkään toimenpiteeseen, ellei osoittaudu tarkoituksenmukaiseksi lähestyä suomalaisia uudelleen aikomuksella saada heidät neuvottelemaan rauhasta Neuvostoliiton kanssa (860D.00/1071)
47. Presidentti Rooseveltin ja Britannian pääministeri Churchillin yhteislausunto 14.8.1941 [Foreign Relations, 1941, vol. i, p. 367.](#)
48. Niiden Yhdistyneiden Kansakuntien julistus 1.1.1942, jotka liittyivät Atlantin Peruskirjaan: ks. teksti sama, [1942, vol. i, p. 25.](#)
49. Kirjeenvaihdosta tätä aihetta koskien Britannian ulkoministeri Anthony Edenin ja neuvostovirkamiesten kesken Moskovassa 19-22.12.1941, ks. [Foreign Relations, 1941, vol. i, pp. 192–205.](#)
50. Forrest Davis ja Ernest K. Lindley, *How War Came* (New York, Simon and Schuster, 1942).
51. Kirjeenvaihdosta Neuvostoliiton ulkoasiainkomissaari Molotovin vierailua Lontoossa ja Washingtonissa touko-keäkuussa 194, ks. [Foreign Relations, 1942, vol. iii, pp. 543–599,](#) passim.
52. Tässä viitataan Otto Wilhelm Kuusiseen, entiseen suomalaiseen sosialidemokraattiin, josta tuli neuvostokansalainen ja Neuvostoliiton nukkehallitukseen ”Suomen Kansanvaltaiseen Tasavaltaan”, joka pantiin pystyyn Terijoella 30.11.1939 ja jossa Kuusinen oli pää- ja ulkoministeri. Ks. [Foreign Relations, 1939, vol. i, pp. 1013 ff.](#)
53. Katso sähkösanomat no. 315, 20.3.1940, suurlähettiläältä[mme] Neuvostoliitossa; no. 165, 28.3.1940, lähettiläältämme Suomessa; ja no. 164, 4.4.1940, lähettiläältämme Ruotsissa. [Foreign Relations, 1940, vol. i, pp. 318, 322, and 325,](#) vastaavasti.
54. Britannian pääministeri Winston S. Churchill.
55. Iso Britannia julisti sodan Suomelle 6.12.1941.
56. Kenraalimajuri Heikki Kekoni, ylipäällikkö Mannerheimin edustaja Helsingissä.

Lähde: Foreign Relations of the United States: Diplomatic Papers, 1943, The British Commonwealth, Eastern Europe, the Far East, Volume III, 116. (Käännösluonnos Pauli Kruhse)
